

PERE CATALÀ I ROCA. APUNTS BIOGRÀFICS*

Jordi París Fortuny

Pere Català i Roca és un personatge singular, difícil d'enquadrar en un únic vessant ja que té una personalitat polièdrica. Podem parlar del Pere Català fotògraf, però també del Català historiador, de l'estudiós del folklore o del Català divulgador. De tota manera, la seva actuació sempre ha estat marcada per un únic denominador comú: la seva estima pel nostre país, és el que ell en diu la *catalania*. La Generalitat de Catalunya li va reconèixer la seva tasca concedint-li, l'any 1985, la Creu de Sant Jordi. La Fundació Jaume I li atorgà el 2000 el Premi d'Actuació Cívica "per la seva intensa activitat com a historiador, etnògraf, lingüista, editor i divulgador de la cultura catalana".

El juny de 2003 rebé, a la Selva del Camp, el Memorial Gabriel Xammar, "per la defensa de la terra i de la llengua".

Biografia

Pere Català i Roca neix a Valls el 8 de desembre de 1923, fill de Pere Català Pic i d'Anna Roca i Puig. És el tercer i últim fill del matrimoni.

* Aquestes dades biogràfiques foren compilades l'any 1998 per formar part de l'expedient d'atorgament del títol d'honor de Valls a Pere Català. Amb motiu d'aquesta publicació s'han actualitzat fins a l'any 2003 amb la col·laboració de la família Català Dalmau.

L'any 1931 tota la família es trasllada a Barcelona, que des d'aleshores es convertirà en la seva ciutat de residència. Tot i així, el Pere Català, com la resta de família, no podrà mai les seves arrels val·lenques.

La seva formació acadèmica es veurà truncada per la Guerra Civil. Posteriorment, d'una forma totalment autodidacta i al costat de grans intel·lectuals, anirà completant la seva formació.

Tot i que inicialment entrarà a treballar d'empleat de banca, l'any 1947 s'integrarà al negoci familiar. Al cap de pocs mesos el seu germà Francesc s'emanciparà i posarà taller de fotografia propi. A partir d'aleshores la firma de fotografia P. I. C., dedicada a la fotografia publicitària i industrial, creada pel seu pare els anys trenta, serà dirigida per Pere Català Pic amb la col·laboració dels seus fills Pere i M. Àurea.

L'any 1961 es casarà amb la Maria Carme Dalmau i Dalmau, filla i continuadora de l'editor Rafael Dalmau. Del matrimoni, en naixeran dos fills, el Rafael (1962) i l'Anna (1965).

L'any 1971 mor el seu pare i des d'aleshores dirigirà en solitari el negoci familiar.

Fotografia

Professionalment el Pere Català s'ha dedicat a la fotografia publicitària i industrial; tot i així li ha interessat tot el món de la fotografia, especialment la documental. La qualitat de la seva obra està avalada per les distincions que ha rebut, entre les quals sobresurt el premi Ciutat de Barcelona de l'any 1955.

Ha il·lustrat molts llibres i articles, propis i d'altres, amb imatges seves. També cal destacar la gran quantitat d'articles sobre temàtica fotogràfica que ha escrit.

Ha estat membre del jurat, repetidament, del premi fotogràfic Pere Català i Pic, instituint per l'Institut d'Estudis Vallencs.

El 2002 va pronunciar a l'Agrupació de Catalunya la conferència "De Gaudí, els fotògrafs en gaudim".

Tot i que ha col·laborat en diverses exposicions, la primera exposició individual la va fer a Valls l'any 1998, amb el títol "L'instant fixat". Ha exposat posteriorment a l'Agrupació fotogràfica de Catalunya, al Reial Cercle Artístic, al Museu Municipal d'Alella... I a Castellbisbal exposà el 2002, durant la Primavera fotogràfica, 30 *fotografims*, concepte i paraula que ell mateix ha ideat.

Historiografia

Des de molt jove ha tingut un gran interès per la història del nostre país. Bona prova d'això són la gran quantitat d'articles i llibres que ha publicat i les conferències que ha pronunciat.

Des de l'any 1952 participa en diversos Congressos d'Història de la Corona d'Aragó i en múltiples Assemblees d'Estudiosos aportant-hi comunicacions. Aquesta trajectòria, en l'estudi de la nostra història, se li va reconèixer en nomenar-lo, l'any

1991, president de la Comissió Permanent de les Assemblees Intercomarcals d'Estudiosos, càrrec que ha mantingut fins a l'actualitat.

Una de les seves especialitzacions en el camp de la història ha estat l'estudi sobre Cristòfor Colom i el seu temps. En aquest camp hem de ressenyar que ja l'any 1951 va anar al Congrés Colombí de Gènova a presentar-hi una comunicació; per aquesta raó se'l considera un dels fundadors del Civico Istituto Colombiano, i més tard, l'any 1988, fou membre fundador del Centre d'Estudis Colombins, a Barcelona, i director d'aquesta entitat. Sobre aquest tema ha escrit nombrosos articles, en què ha fet aportacions històriques importants, ha realitzat nombroses conferències i ha escrit diversos llibres, entre els quals cal destacar *Colom i el món català* (1993), de la direcció del qual i de bona part de la redacció se'n féu càrrec. L'esmentat Centre d'Estudis Colombins li ha publicat en els *Quaderns*: "Un frau històric: la relació del Segon Viatge atribuït a M. de Cuneo" (1998) i "Pinzonada contra Colom" (2003).

Castells de pedra

Una altre dels seus vessants com a historiador l'ha decantat cap a l'estudi dels castells de pedra. En aquest camp cal destacar, a part de les nombrosíssimes conferències arreu de Catalunya i el voluminós nombre d'articles i llibres publicats, el seu càrrec com a director i principal redactor de l'obra *Els castells catalans* en sis volums (1967-1979), una obra de referència en el tema. Així mateix és membre des de l'any 1958 de l'Asociación Española de Amigos de los Castillos i membre de la Junta de la delegació de Barcelona. El seu arxiu fotogràfic és també un punt de

Pere Català amb la seva dida, Maria Solé.

Pere Català en la seva joventut.

referència per a l'estudi dels castells, ja que amb els anys n'hi ha hagut molts que s'han enrunat. Ha fet diverses exposicions sobre aquest àmbit, una de les quals es va poder veure a Valls per la Candela de l'any 1961.

En crear-se l'Associació de Castells i Edificis Catalogats de Catalunya, en fou designat soci d'honor.

Lingüística

Els temes lingüístics també han interessat a Pere Català, sobretot en el camp de la toponímia. En aquest sentit hem d'esmentar que ha estat membre fundador de la Societat d'Onomàstica i que ha escrit molts articles sobre aquesta qüestió, a diverses publicacions, des de l'any 1949. Un dels estudis més importants que ha realitzat és "Toponímia major de l'arxidiòcesi de Tarragona" (1958), que va ser premiat amb la III Medalla Antonio Agustín, de la Diputació de Tarragona.

En diverses obres que ha escrit o en què ha col·laborat, ha donat molta importància als vocabularis, com a *Món casteller*, o a la toponímia, en diverses publicacions sobre els castells de pedra.

L'Alguer

El primer contacte que va tenir amb l'Alguer data de l'any 1956, i des d'aleshores ha mantingut una relació constant amb aquesta ciutat italiana de parla catalana. Va ser un dels organitzadors del famós viatge del Retrobament de l'Alguer (1960). Ha estat animador de moltes de les iniciatives d'intercanvi entre l'Alguer i Catalunya i membre fundador i directiu de l'entitat Amics de l'Alguer. Ha escrit molts articles sobre el tema i diversos llibres, entre els quals podem destacar *Invitació a l'Alguer actual* (1957) i *L'aventura catalanista de la Palmavera* (1998).

El desembre del 2000, fou nomenat Ciutadà Honorari de l'Alguer.

Amb referència a l'illa de Sardenya en general, el gener del 1985 va acompanyar al president Pujol en ocasió de la presentació, a Càller i a l'Alguer, del llibre *Els catalans a Sardenya*. També va suggerir la possibilitat de celebrar un Congrés de la Història de la Corona d'Aragó a l'Alguer; aquest, el XIV, va tenir lloc el maig de 1990 amb sessions a Sàsser, a Nuoro i, sobretot, a l'Alguer. El febrer del 2003 fou invitat especialment a un congrés (Convegno Internazionale su "Antonio Simon Mossa (1916-1971): l'Architetto, l'Intellettuale, l'Etno-federalista. Dall'Utopia al Progetto), celebrat a Sàsser, i el juny del mateix any el municipi de Sanluri el designà com a membre del comitè científic organitzador de la Rievocazione della Bataglia de Sanluri del 1409.

Excursionisme

L'excursionisme ha estat un dels *hobbies* de la seva vida. És membre de l'Agrupació Excursionista Pedraforca des de l'any 1944. També en aquest camp ha escrit força articles i ha estat fundador de la revista *Vèrtex*, de la Federació Catalana de Muntanya.

Castells hominals

Un dels temes en què ha estat més important la seva tasca investigadora i divulgadora és en el món dels castells (*hominals*, en una definició ben seva). Des de l'any 1948 fins a l'actualitat han estat molts els articles que ha escrit sobre aquest camp, i molts foren escrits en un moment en què gairebé no escrivia ningú sobre el tema. Cal destacar especialment la direcció i redacció, en bona part, de l'obra en dos volums *Món casteller*, una obra bàsica i fonamental en la historiografia casteller, que encara ara, després de quasi vint anys d'ésser escrita, en molts temes és un punt de referència únic.

Una de les primeres exposicions sobre el fet casteller la va fer ell l'any 1949, amb el títol "Visión gráfica de los Xiquets".

Ha estat el primer de reclamar la necessitat de constituir un museu casteller i ha fet importants donacions del seu arxiu per al museu.

Ha rebut el premi periodístic casteller Joan Ventura.

Ha exercit la presidència del Fons Casteller Emili Miró, des del 1993 fins al 2002.

Tasca divulgadora

Pere Català, tot i no ser periodista, ha col·laborat regularment en molts mitjans de comunicació escrits, fent difusió de molts temes d'interès per a la cultura catalana. Fer un recompte de les capçaleres en les quals ha col·laborat és la millor manera de reconèixer aquesta tasca divulgadora:

– Diaris: *Diari de Barcelona*, *El Correo Catalán*, *El Noticiero Universal*, *La Vanguardia*, *Avui*, *Diari de Tarragona*, *Correo de Mallorca*.

– Setmanaris, revistes i butlletins: *Destino*, *Tele/Estel*, *Juventud*, *Cultura*, *Serra d'Or*, *Cultura y Folklore*, *San Jorge*, *Toc de Gralla*, *Som*, *Rodamón*, *Fe i Vida*, *Hola*, *Quart Creixent*, *Vèrtex*, *Montaña*, *Butlletí de l'Agrupació Excursionista Pedraforca*, *Santes Creus*, *Ateneu*, *Condal*, *Momento*, *El Pont*, *Plaça Vella*, *Quadern*, *Gegants*, *L'Aleta*, *Vendrell*, *Butlletí de la*

Pere Català amb els seus tres nets.

Pere Català amb la família al Port de Barcelona.

Societat Onomàstica, Boletín de Dialectología Española, Castillos de España, Portaveu, Butlletí de l'Agrupació fotogràfica de Catalunya, Butlletí del Centre d'Estudis Colombins, El Pitiuso, Recull, La Vall, Collegats, La Segarra, Àncora, Blanes, S'Agaró, Vimbodí, Aiona, TouriSpain, La Gasetta de Sitges, Monumenta, Àrnica, revista anual d'El Misteri d'Elx.

– Fora del país: *La Gazzeta Sarda, La Nuova Sardegna, L'Alguer, Bastió (l'Alguer), CÀtalonía Culture, Tramontane (Perpinyà), Revista Catalana* (periòdic trimestral de l'Institut Rossellonès d'Estudis Catalans), *Folklore (Nàpols), Informació* (butlletí de Casa Nostra, de Ginebra). Des que rebé la ciutadania algueresa, escríu en llengua catalana un article mensual per a l'*Isolano*. Com a cas també excepcional, la revista *Castillos de España* li ha publicat, el 2003, un article en català.

Vallenquisme

Com a vallencs hem de destacar la seva feina en pro de la nostra ciutat. Tot i haver viscut pràcticament tota la vida a Barcelona, no ha perdut les seves arrels vallenques, al contrari, no exagerariem si el definíssim com un ambaixador vallenc a Barcelona: ha fet moltes gestions a favor de la ciutat i ha defensat i exalçat les virtuts de Valls en diferents àmbits. Ha sabut no dir mai un no quan la ciutat li demanava alguna cosa.

Durant molts anys, amb altres vallencs residents a Barcelona, van organitzar els sopars dels vallencs barcelonins. També volem destacar que fou president de la Fundació Francesc Blasi i Vallespinosa.

Ha escrit un centenar d'articles sobre la nostra ciutat en diferents mitjans de comunicació i ha estat un col·laborador assidu de la revista vallenca *Cultura*.

Per Sant Joan de 1999 li fou concedit el Títol d'Honor de la ciutat de Valls.

Poc abans, el 24 d'abril del mateix any, fou premiat pel setmanari *El Vallenc* amb el guardó "Valls al cor".

Libres publicats

1957 *Invitació a l'Alguer actual*. Ed. Moll, Palma de Mallorca.

1970 *50 racons de Barcelona*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1971 *Altres 50 racons de Barcelona*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1972 *Llum de festa a Barcelona*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1973 *Extinció del vescomtat de Barcelona*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

1973 *50 monuments barcelonins*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1974 *Una Barcelona cara al mar*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1975 *50 escultures barcelonines*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1976 *Altres 50 escultures barcelonines*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1977 *50 evocacions barcelonines*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.

1978 *Quatre germans Colom el 1462*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

- 1978 *Entorn de Cristòfor Colom*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1978 *50 patis barcelonins*. Caixa d'Estalvis Sagrada Família, Barcelona.
- 1981 *Castells i torres de Catalunya*. Edicions Aquari, Barcelona.
- 1983 *Llegendes de castells catalans*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona. [Quatre edicions]
- 1984 *El dia que Barcelona va morir*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona. [Dues edicions]
- 1986 *Llegendes cavalleresques de Catalunya*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona. [Dues edicions]
- 1986 *De cara a la Mediterrània: les torres del litoral català*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1987 *La plaga de la llagosta a Catalunya (1686-88)*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1988 *Els primers missioners d'Amèrica foren catalans?* Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1988 *El virrei comte de Santa Coloma*. Fundació Vives Casajuana, Barcelona.
- 1990 *Comentaris a castells catalans*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1991 *Un corsari anomenat Colom*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

Any 1942. Fotografia de la família en què es poden veure el tres germans Català-Roca al voltant de l'àvia materna Àurea Pic. També hi podem veure el pare, Pere Català Pic.

- 1996 *Càtars i catarisme a Catalunya*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona. En col·laboració amb Anna M. Adroer. [Dues edicions]
- 1998 *L'aventura catalanista de la Palmavera (1906)*. Edicions Municipi de l'Alguer.
- 1999 *Històries d'En Jaume, rei conqueridor*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 2000 *Veus seculars. Cants a l'Alguer retrobat. Llibre de poesia*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 2003 *Ferran el Catòlic, vidu i "catalanote"*. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

Llibres publicats com a director i principal redactor

- 1967-81 *Els castells catalans*. 6 volums. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona. [Reeditats els cinc primers volums]
- 1980-81 *Món casteller*. 2 volums. Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1993 *Colom i el món català*. Centre d'Estudis Colombins, Barcelona.

Col·laborador

- 1964 *Enciclopèdia de l'Excursionisme*, 2 vols, Rafael Dalmau editor, Barcelona.
- 1997 *Castillos de España*. 3 volums. Editorial Everest, León.

Àlbums fotogràfics

- 1996 *Mequinensa 1955. Memòria fotogràfica*. Coedició de Coses del Poble de Mequinensa i Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.
- 1997 *Les Falles d'Isil 1957. Memòria fotogràfica*. Coedició del Consell Comarcal de les Valls d'Àneu i Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

Llibres inèdits

- "Toponímia major de l'arxidiòcesi de Tarragona". III Medalla Antonio Agustín, de la Diputació de Tarragona, 1958.
- "Diàleg entre Barcelona i la Barceloneta de Sardenya". I Premi Carreras Candi, de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. 1964.

Traduccions

Ha realitzat diverses traduccions de llibres d'Isidor Macabich i Llobet, Alberto Bòscolo, Luigi Sturzo, Giancarlo Sorgia, Francesc Cesare Casula, Francesco Giunta i Foiso Fois. A més, ha traduït articles d'Olimpo Musso i Ettore Majorana, entre altres.